

Social- og
Ældreministeriet

2022

Velfærdspolitisk Analyse

Hjemløse og andre socialt udsattes gæld til det offentlige

Mange socialt udsatte har sammensatte og komplekse problemer, hvor også gæld kan høre med til det samlede problembillede. Gælden kan, i samspil med sociale problemer og psykiske vanskeligheder, eksempelvis gøre det svært at finde og fastholde en bolig. Socialt udsatte, som for eksempel hjemløse, kan samtidig have sværere ved at komme ud af deres gæld, da mange har en relativt lav indkomst, og de kan mangle viden om deres rettigheder og muligheder for at få hjælp til at komme ud af gælden eller ikke have overskud til at gøre brug af de hjælpemuligheder, der findes, som eksempelvis at søge om eftergivelse af gælden. Her spiller civilsamfundet en vigtig rolle, da der findes flere frivillige organisationer, som tilbyder gratis økonomi- og gældsrådgivning til blandt andet socialt udsatte.

Med denne analyse belyser Social- og Ældreministeriet for første gang socialt udsattes gæld til det offentlige. Socialt udsatte omfatter i denne sammenhæng borgere, der modtager en eller flere af en række indsatser efter serviceloven, og hjemløse, der indgår i VIVEs hjemløsetælling fra 2019.

Analysen tager udgangspunkt i data fra 2018 fra Gældsstyrelsen under Skatteministeriet, som blandt andet indeholder oplysninger om omfanget af gælden, og hvilke kreditorer og gældstyper, gælden kan henføres til.

I analysen er der et særligt fokus på hjemløse, der er kendetegnet ved, at der er flere hjemløse, som har gæld til det offentlige sammenlignet med andre udsatte grupper. Socialt udsatte grupper har generelt mere gæld til det offentlige end befolkningen som helhed. Mens 85 pct. af hjemløse borgere havde gæld til det offentlige i 2018, var det 50 pct. af øvrige udsatte borgere og 18 pct. i befolkningen som helhed. I gennemsnit skyldte hjemløse ca. 180.000 kr. til det offentlige, mens tallet for personer i stof- og alkoholmisbrugsbehandling var lidt under 100.000 kr., og det blandt øvrige udsatte borgere var på ca. 40.000 kr. Til sammenligning skyldte personer i befolkningen i gennemsnit ca. 20.000 kr. til det offentlige.

Socialt udsattes gæld kan oftest henføres til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark, hvilket blandt andet omfatter gæld i form af ubetalte politibøder samt manglende betaling af underholdsbidrag, hvorimod det oftere er Skatteforvaltningen, der skyldes penge til, når der ses på befolkningen samlet. Ses der samlet på gruppen af hjemløse, skylder de i gennemsnit over 50.000 kr. i politibøder, og for personer i stofmisbrugsbehandling er gennemsnitsgælden for politibøder på over 30.000 kr.

Samlet set peger resultaterne i analysen på vigtigheden af indsatser og initiativer rettet mod at hjælpe socialt udsatte ud af deres gæld til det offentlige som en del af den samlede sociale indsats. Det gælder ikke mindst hjemløse.

Gæld til det offentlige blandt socialt udsatte voksne

Mere end en million danskere har gæld til det offentlige. Det svarer til omkring hver femte dansker. For mange borgeres vedkommende er det dog ikke muligt at foretage tvangsinddrivelse af gælden. Det skyldes blandt andet, at nogle har en indkomst under den lovbestemte grænse for, hvornår man kan underlægges almindelig lønindeholdelse. Som en konsekvens heraf stiger gælden på grund af rentetilskrivninger, ligesom skyldnere med lav indkomst typisk også stifter ny gæld (Gældsstyrelsen 2020).

Mange socialt udsatte har sammensatte og komplekse problemer, hvor også gæld kan høre med til det samlede problembillede. Gælden kan, i samspil med sociale problemer og psykiske vanskeligheder, eksempelvis gøre det svært at finde og fastholde en bolig. I VIVEs hjemløsetælling fra 2019 angav 26 pct. at økonomiske vanskeligheder var en af de væsentlige årsager til, at de blev hjemløse. Der var 7 pct. af de hjemløse, som angav gæld til det offentlige som en af de væsentlige årsager til, at de blev hjemløse. Gælden kan også opleves som en barriere for at søge arbejde for mange socialt udsatte, eksempelvis hjemløse, hvis der er en opfattelse af, at alt indkomst skal gå til at betale af på gælden – også selvom det ikke forholder sig sådan. Det er derfor også vigtigt, at socialt udsatte borgere får den rette hjælp og vejledning til at håndtere deres økonomiske udfordringer og blandt andet få kendskab til de muligheder, der er for eksempelvis at få eftergivet gælden med videre. Her spiller civilsamfundet en vigtig rolle, da der findes flere frivillige organisationer, som tilbyder gratis økonomi- og gældsrådgivning til blandt andet socialt udsatte.

Regeringen har i juni 2022 indgået aftale om nedbringelse af danskernes gæld til det offentlige, hvor der blandt andet afsættes 20 mio. kr. årligt til at styrke den frivillige økonomi- og gældsrådgivning, jf. boks 1.

Boks 1

Aftalen om nedbringelse af danskernes gæld til det offentlige

Regeringen har sammen med Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne indgået aftalen *Nedbringelse af danskernes gæld til det offentlige* i juni 2022. Aftalepartierne er enige om, at den frivillige gældsrådgivning er værdifuld, fordi den møder borgerne i øjenhøjde med afsæt i den enkeltes behov. Med aftalen afsættes 6 mio. kr. i 2023 og i alt 20 mio. kr. årligt fra 2024 til at styrke den frivillige økonomi- og gældsrådgivning, hvoraf 18 mio. kr. årligt afsættes til en landsdækkende gældsrådgivning drevet af civilsamfundsorganisationer, og 2 mio. kr. årligt afsættes til vidensfunktionen.

Midlerne udmøntes dels gennem varige bevillinger til aktører (fx frivillige og sociale foreninger og private organisationer, herunder almene boligorganisationer), der yder uvildig og gratis økonomi- og gældsrådgivning lokalt, regionalt og landsdækkende. Dels målrettes en mindre sum nye udviklingsprojekter inden for gældsrådgivningen, som fx kan indeholde udgående gældsrådgivning. Midlerne til udvikling afsættes for at sikre, at nye tendenser i gældsoptagelse og gældsrådgivning – eller nye behov, der er geografisk funderede – kan imødegås af gældsrådgivningsaktører.

Vidensfunktionen skal fortsat sikre organisationernes udvikling og efterlevelse af kvalitetsmodellens standarder om indhold i gældsrådgivning, kompetencer, etik og dokumentation. Desuden skal vidensfunktionen styrke organisationernes videndeling om gældsproblematikker og samarbejdet blandt de frivillige foreninger og organisationer

Gældsstyrelsen vil som en del af aftalen udvide og styrke samarbejdet med de frivillige gældsrådgivere. Gældsstyrelsen vil blandt andet styrke tilgængeligheden ved at udvide telefontiderne, så de frivillige gældsrådgivere i højere grad kan få kontakt til styrelsen uden for normal arbejdstid, hvor en stor del af den frivillige rådgivning foregår.

Med denne analyse belyser Social- og Ældreministeriet for første gang gæld til det offentlige blandt socialt udsatte. Det omfatter gæld til henholdsvis Skatteforvaltningen, kommuner, statsinstitutioner og Udbetaling Danmark samt andre offentlige virksomheder. Gæld til private kreditorer, herunder for eksempel pengeinstitutter mv. indgår ikke. Desuden er gæld til udenlandske myndigheder mv. ikke medtaget i analysen, da det er et begrænset antal socialt udsatte borgere, der har denne form for gæld.

Analysen er udarbejdet på baggrund af data for 2018 fra Gældsstyrelsen (se bilag 1 om datagrundlag).

Der er i analysen taget udgangspunkt i personer på 18 år eller derover, som har modtaget en eller flere af en række sociale indsatser i løbet af 2018, eller som indgår i VIVEs nationale hjemløsetælling fra 2019.

Følgende grupper er medtaget i analysen:

- Hjemløse
- Personer i stofmisbrugsbehandling (servicelovens § 101 og sundhedslovens § 142)
- Personer i alkoholbehandling (sundhedslovens § 141)

Hjemløse og andre socialt udsattes gæld til det offentlige

- Kvinder på kvindekrisecentre (§ 109)
- Personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv.

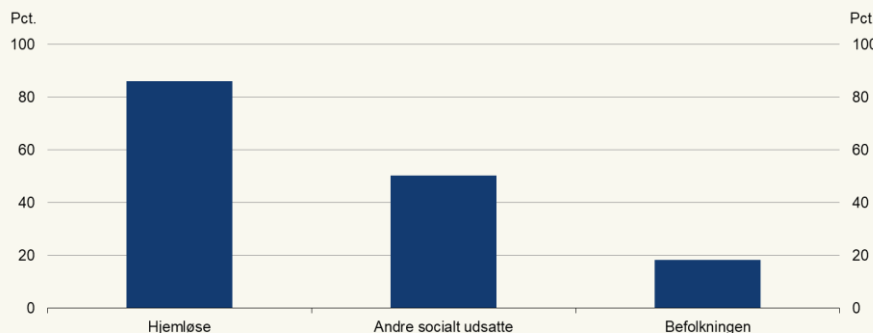
Personer, der modtager socialpædagogiske støtte mv., omfatter personer med psykiske vanskeligheder og/eller sociale problemer, som modtager en eller flere af en række ydelser efter serviceloven, herunder socialpædagogisk støtte (§ 85), botilbud til midlertidigt eller længerevarende ophold (§ 107 og § 108), aktivitets- og samværstilbud (§ 104), beskyttet beskæftigelse (§ 103) mv.

Hjemløsetællingerne foretages hvert andet år i uge 6 og er en opgørelse over alle personer, der er berørt af hjemløshed i ugen. Opgørelsen af hjemløse adskiller sig således fra opgørelserne af de øvrige socialt udsatte grupper, idet den er baseret på en tælling i en enkelt uge og ikke på registre over personer, der modtager indsatser i løbet af et kalenderår.

Se bilag 1 for yderligere om afgrænsning af socialt udsatte i analysen.

Det samlede billede er, at de socialt udsatte, der indgår i analysen, og særligt hjemløse, langt oftere har gæld til det offentlige end befolkningen samlet set. Blandt hjemløse borgere havde over 85 pct. gæld til det offentlige i 2018, mens det gjaldt omkring 50 pct. af øvrige udsatte borgere. Til sammenligning havde 18 pct. af den samlede befolkning gæld til det offentlige i 2018, jf. figur 1.

Figur 1
Andel socialt udsatte, der har gæld til det offentlige, 2018

Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. 'Hjemløse' er baseret på VIVEs hjemløsetælling 2019. 'Andre socialt udsatte' omfatter personer, som har fået en eller flere af en række indsatser og er opgjort på tværs af Danmarks Statistiks registre Handicap og Udsatte (voksne), Kvindekrisecentre, Ventetider vedr. behandlingsgaranti for stofmisbrugere og Det Nationale Alkoholbehandlingsregister. Der er afgrænset til de 37 kommuner, der har godkendt alt data til både hhv. Handicap og Udsatte (voksne) og registret om stofmisbrugsbehandling ved offentliggørelse i 2020. Personer, som både indgår i hjemløsetællingen og modtager andre sociale indsatser, indgår i begge grupper. Se mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1. Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Når socialt udsatte oftere har gæld kan det blandt andet ses i lyset af, at socialt udsatte i mange tilfælde kæmper med flere forskellige udfordringer, der kan betyde, at de oparbejder gæld til det offentlige, for eksempel i forbindelse med kontakt til politiet. Der kan eksempelvis også være mennesker med psykiske vanskeligheder, som har svært ved at overskue deres økonomi og at opsøge hjælp og rådgivning til at komme af med en gæld til det offentlige (Rådet For Socialt Udsatte 2014). Gælden kan også være med til at fastholde socialt udsatte i en udsat situation, for eksempel hvis det i samspil med sociale problemer og psykiske vanskeligheder bliver en barriere for at finde og fastholde en bolig.

Når socialt udsatte kan have sværere ved at komme ud af deres gæld end andre, skal det også ses i lyset af, at de generelt har en lavere indtægt end befolkningen i almindelighed, hvorfor de også kan have svært ved at betale af på gælden. Her hører det også med til billedet, at mange socialt udsatte vil være undtaget visse inddrivelseskridt, for eksempel almindelig lønindeholdelse, fordi deres indkomst er for lav.

Se boks 2 om regler for gældsinddrivelse og hvornår, man er undtaget disse.

Boks 2

Gældsinddrivelse

Gældsstyrelsen kan tage forskellige værktøjer i brug for at inddrive gæld fra skyldnere. Nogle af disse er:

- Modregne penge borgeren har til gode hos det offentlige, eksempelvis overskydende skat, eller børne- og ungedydelse hvis borgeren skylder penge til daginstitutioner
- Lønindeholdelse hvor en andel af indkomsten anvendes til at betale gælden
- Gøre udlæg i borgerens ejendele eller formue

Gæld under inddrivelse tilskrives renter, og der opkræves gebyrer i forbindelse med visse typer af inddrivelseskridt, for eksempel rykkere, lønindeholdelse og udlægsforretninger.

Efter gældende regler er en skyldners nettoindkomst under lavindkomstgrænsen og er dermed friholdt fra almindelig lønindeholdelse og en tvungen afdragsordning, hvis:

- Skyldner er uden forsørgerpligt og har en årlig nettoindkomst under 125.310 kr. (2022)
- Skyldner har forsørgerpligt og samtidig har en årlig nettoindkomst under 156.260 kr. (2022)

Nettoindkomst er en skyldners bruttoindkomst inkl. kapitalindkomst fratrukket AM-bidrag, A-skat, ATP-bidrag og arbejdsgiverens indbetaling til pension (Gældsstyrelsen 2021).

Der er også mange socialt udsatte, som ikke kender til deres rettigheder og muligheder i forhold til at komme ud af gældsspiralen, eller som ikke formår at gøre brug af dem. Det er blandt andet muligt i Danmark at få gratis gældsrådgivning fra en bred række af aktører, eksempelvis frivillige og sociale foreninger og private organisationer, herunder almene boligorganisationer. Formålet er at rådgive og vejlede borgere, der har vanskeligheder med at imødegå deres økonomiske forpligtelser, til at få kontrol over deres private økonomi- og gældsproblemer.

Det er også i nogle tilfælde muligt at få eftergivet sin gæld, hvormed man ikke længere hæfter for gælden eller kun for dele af gælden. Som udgangspunkt er det kun muligt at få eftergivet sin gæld, hvis Gældsstyrelsen vurderer, at det vil føre til en varig forbedring af borgerens økonomiske forhold, hvilket sjældent vil være tilfældet for socialt udsatte. Dog findes der en regel om, at der i særlige tilfælde kan gives eftergivelse, selvom borgeren ikke opfylder betingelserne hertil efter de almindelige regler. Reglen kan tages i brug, hvis det vurderes, at borgerens sociale eller andre forhold i særlig grad taler for at eftergive gælden. For at få eftergivet sin gæld til det offentlige skal man først indsende en ansøgning til Gældsstyrelsen herom. For nogle socialt udsatte kan dette dog være en udfordring (Rådet for Socialt Udsatte 2014).

Se boks 3 for regler om gældssanering og eftergivelse af gæld.

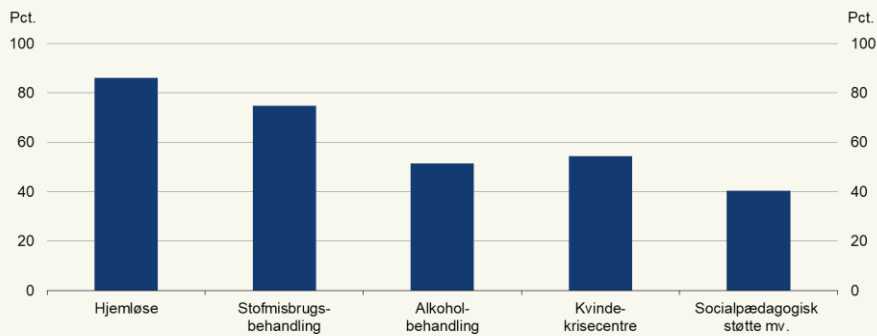
Boks 3

Gældssanering og eftergivelse af gæld

I Danmark er det muligt for skyldnere at anmode om gældssanering, der omfatter gæld til private kreditorer og gæld til det offentlige, eller om eftergivelse af gæld til det offentlige, så skyldneren enten ikke længere hæfter for gælden eller kun hæfter for dele af gælden. Det er en betingelse for at kunne opnå gældssanering og eftergivelse, at skyldneren ikke er i stand til, og inden for de nærmeste år ingen udsigt har til, at kunne opfylde sine gældsforpligtelser. Derudover er det også påkrævet, at gældssaneringen eller eftergivelsen vil føre til en varig forbedring af skyldnerens økonomiske forhold. Det vil sige, at der ikke kan bevilges eftergivelse af gælden til det offentlige, hvis skyldneren fortsat ikke vil være i stand til at opfylde sine økonomiske forpligtelser, fx hvis skyldneren ikke løbende kan betale sine regninger på grund af for høje udgifter til bolig, bil eller lignende set i forhold til skyldnerens indkomst.

Reglerne om eftergivelse i Gældsstyrelsen og gældssanering ved skifteretten er i vidt omfang ens. Gældsstyrelsen har dog en særlig regel om eftergivelse, der giver en udvidet adgang til at eftergive gæld til det offentlige, hvis skyldnerens sociale eller andre forhold i særlig grad taler for at eftergive gælden, selvom skyldneren ikke opfylder betingelserne for eftergivelse efter de almindelige regler. I vurderingen efter den særlige regel foretages der en helhedsvurdering af alle relevante forhold. Som eksempel på forhold, der i særlig grad kan tale for eftergivelse kan nævnes stofmisbrug, alkoholmisbrug, hjemløshed og helbreds-mæssige forhold. For at få eftergivet sin gæld til det offentlige skal man først indsende en ansøgning til Gældsstyrelsen herom.

Hvis der ses nærmere på, hvilke borgere i gruppen af *andre socialt udsatte*, der oftest har gæld, fremgår det, at det særligt er personer i behandling for et stofmisbrug, der skylder penge til det offentlige, mens det sjældnere er personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv. Omkring 75 pct. af personer, der var i stofmisbrugsbehandling i 2018, havde gæld til det offentlige samme år, mens det gjaldt for 40 pct. af personer, der modtog socialpædagogisk støtte mv., jf. figur 2.

Figur 2**Andel socialt udsatte, der har gæld til det offentlige, fordelt efter typen af udsathed, 2018**

Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

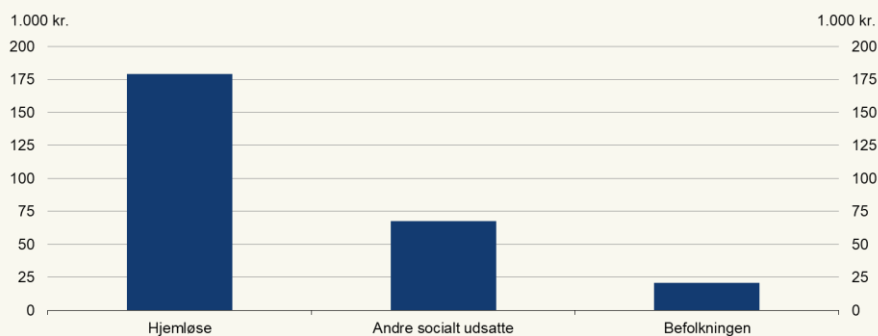
Der vil være et vist overlap mellem de forskellige grupper af udsatte borgere. For eksempel viser mange undersøgelser, at mennesker i hjemløshed også ofte kæmper med misbrug. Blandt andet viser opgørelser fra Socialpolitisk Redegørelse 2019, at blandt de 18-29-årige hjemløse, som indgik i hjemløsetællingen i 2017, var 16 pct. i behandling for et stofmisbrug samme år (Social- og Indenrigsministeriet 2020).

At personer i hjemløshed og stofmisbrugsbehandling oftest har gæld til det offentlige, skal blandt andet ses i lyset af, at der heriblandt er en gruppe meget udsatte borgere, som lever på kanten af samfundet, og som vil have flere samtidige problemstillinger, der enkeltvis og i kombination med hinanden, kan gøre det meget svært for den enkelte at bryde ud af problemerne, herunder gældsproblemer. Der kan ligeledes være nogle, hvor oplevelsen af en "håbløs" gæld sammen med andre problemer kan gøre det svært at finde overskuddet til at tage fat om deres øvrige sociale problemer eller psykiske vanskeligheder (Rådet for Socialt Udsatte 2014).

Ligesom socialt udsatte oftere har gæld til det offentlige end befolkningen samlet set, har de også i gennemsnit en højere gæld. Her varierer størrelsen af gælden imidlertid en hel del på tværs af de forskellige grupper af socialt udsatte borgere. Hjemløse er den gruppe, som skylder mest til det offentlige. I gennemsnit havde hjemløse borgere en gæld på knap 180.000 kr., hvor andre socialt udsattes gæld lå på knap 70.000 kr., og befolkningens gæld var omkring 20.000 kr. i 2018, jf. figur 3.

Figur 3

Gennemsnitsgæld til det offentlige blandt hjemløse og andre socialt udsatte, 2018 (2022-niveau)

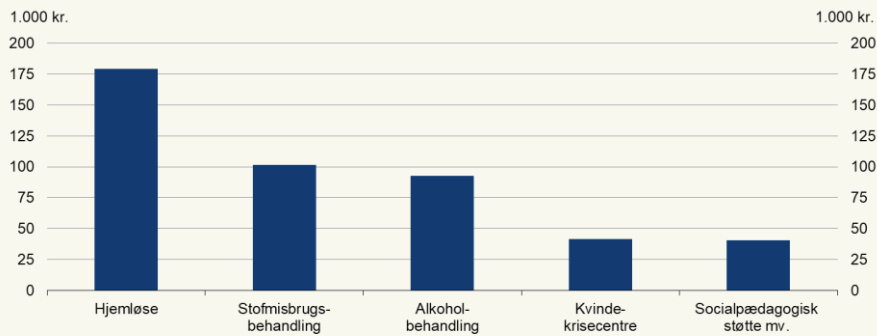
Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Hjemløses gennemsnitlige gæld til det offentlige var dermed mere end otte gange så stor som en gennemsnitlig danskers gæld, mens andre socialt udsatte voksne i gennemsnit havde en offentlig gæld, der var lidt over tre gange så stor som den gennemsnitlige danskers.

Den omfattende gæld blandt socialt udsatte kan blandt andet betyde, at færre er motiveret for at komme i arbejde, hvis de har en formodning om, at en ekstra indtægt ved arbejde blot vil skulle gå til at betale af på gælden. Det er dog altid kun en andel af skyldnerens indtægt, som de kan få tvangsinddrevet via lønindeholdelse. Derudover er der en beskyttelse i lovgivningen, som sikrer, at skyldnere som minimum har midler til at afholde rimelige udgifter til bolig, transport, børn mv. samt et fast rådighedsbeløb. Der er dog mange socialt udsatte, som ikke er bekendte med dette (Rådet for Socialt Udsatte 2014).

Hvis gruppen af *andre socialt udsatte* deles yderligere op, er det fortsat personer i hjemløshed, der har den højeste gæld, efterfulgt af personer i misbrugsbehandling. I gennemsnit skyldte personer i henholdsvis stof- og alkoholmisbrugsbehandling op mod 100.000 kr. i 2018. Blandt modtagere af socialpædagogisk støtte mv. og kvinder med ophold på kvindekrisecentre var den gennemsnitlige gæld til det offentlige på omkring 40.000 kr., jf. figur 4.

Figur 4**Gennemsnitsgæld til det offentlige blandt forskellige grupper af socialt udsatte, 2018 (2022-niveau)**

Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. Der er omregnet til 2022-niveau med Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Også når der ses på, hvilke kreditorer gælden kan henføres til, adskiller udsatte voksne sig fra den øvrige befolkning. Der er knap 600 kreditorer, som kan inddeles i fire hovedgrupper på baggrund af den sektor, deres krav vedrører:

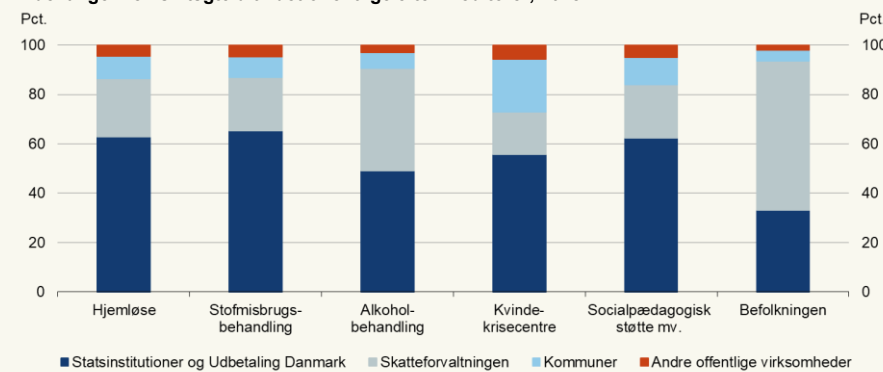
- 1) Skatteforvaltningen (A-skat, restskat, moms mv.)
- 2) Statsinstitutioner og Udbetaling Danmark (politibøder, underholdsbidrag, SU-gæld mv.)
- 3) Kommuner (boligstøtte, kontanthjælp mv.)
- 4) Andre offentlige virksomheder (DR-licens, togbøder mv.)

Billedet for de socialt udsatte grupper er, at størstedelen af deres gæld kan henføres til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark, mens befolkningen som helhed i højere grad skylder penge til Skatteforvaltningen.

Blandt socialt udsatte er det i gennemsnit ca. 50-65 pct. af gælden til det offentlige, som kan henføres til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark. Til sammenligning er det for befolkningen som helhed i gennemsnit 33 pct. af gælden til det offentlige, der kan henføres til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark, mens 60 pct. af gælden kan henføres til Skatteforvaltningen, jf. figur 5.

Figur 5

Andel af gennemsnitsgæld til det offentlige efter kreditorer, 2018

Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Personer i hjemløshed og i misbrugsbehandling, som har den højeste gennemsnitlige gæld, skylder i gennemsnit 46.000-113.000 kr. til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark. For andre socialt udsatte er tallet i størrelsesordenen 25.000 kr., og for befolkningen som helhed er det 7.000 kr. For alle grupper af socialt udsatte er gælden til både kommuner og andre offentlige virksomheder desuden højere, end den er for befolkningen samlet set, jf. tabel 1.

Tabel 1

Gennemsnitsgæld til det offentlige efter kreditorer (1.000 kr.), 2018 (2022-niveau)

	Statsinstitutioner og Udbetaling Danmark	Skatteforvaltningen	Kommuner	Andre offentlige virksomheder	I alt
Hjemløse	113	42	16	8	179
Stofmisbrugsbehandling	66	22	8	5	101
Alkoholbehandling	46	39	6	3	93
Kvindekrisecentre	23	7	9	2	42
Socialpædagogisk støtte mv.	25	9	4	2	40
Befolkningen	7	13	1	0	21

Anm.: Personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregistret ultimo 2018. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Der er afrundet til nærmeste 1.000 kr. Gæld på under 500 kr. vil dermed fremstå som 0 kr. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

For de fleste socialt udsatte grupper kan størstedelen af deres gæld til statsinstitutioner og Udbetaling Danmark henføres til politibøder og underholdsbidrag. For eksempel skylder gruppen af hjemløse i gennemsnit over 50.000 kr. i politibøder, og personer i stofmisbrugsbehandling skylder i gennemsnit over 30.000 kr. i politibøder.

Af bilag 2 fremgår en detaljeret oversigt over gennemsnitsgæld efter gældstype for de forskellige grupper af socialt udsatte og befolkningen samlet set.

I det følgende ses der nærmere på de hjemløse med gæld, herunder hvad der karakteriserer hjemløse skyldnere i forhold til køn, alder og forsørgelsesgrundlag. Derudover ses der på, hvordan gælden varierer efter hjemløshedssituation, herunder om de hjemløse overnatter på gaden, bor midlertidigt hos familie og venner eller overnatter på forsorgshjem og herberger.

Hjemløse med gæld til det offentlige

Hjemløse borgere er den gruppe, der oftest har gæld, og som skylder mest til det offentlige. Dette skal ses i sammenhæng med, at mennesker i hjemløshed som helhed er en meget udsat gruppe, hvor mange har komplekse problemstillinger. Det kan for eksempel være samtidige problemer med misbrug, psykisk sygdom og manglende netværk.

Ved den senest offentliggjorte hjemløsetælling fra 2019¹ var der omkring 6.400, som levede i hjemløshed på optællingstidspunktet. Fælles for mennesker i hjemløshed er, at de ikke disponerer over eller kan opholde sig i egen bolig/værelse, men for eksempel er henvist til midlertidige alternativer som overnatning på gaden, ophold på forsorgshjem og herberger eller at bo midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. VIVE opererer med otte forskellige hjemløshedssituationer, som i denne analyse er inddelt i følgende fem overordnede grupper:

1. Overnatter på gaden
2. Bruger natvarmestue
3. Bruger forsorgshjem og herberger
4. Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie og venner
5. Øvrige

"Øvrige" omfatter blandt andet personer, der overnatter i kolonihaver og campingvogne samt personer, der bor på hotel eller står over for løsladelse fra fængslet eller udskrivning fra hospitalet uden en boligløsning.

¹ Hjemløsetællingen for 2021 blev udskudt til 2022 pga. Covid-19. Hjemløsetællingen for 2022 er endnu ikke offentliggjort.

Blandt hjemløse med gæld, som indgår i denne analyse, udgør personer, der bruger forsorghjem og herberger, bor midlertidigt hos familie og venner og personer i øvrige hjemløshedssituationer de største grupper. Mellem 23 og 38 pct. af de hjemløse skyldnere var i en af de tre hjemløshedssituationer på optællingstidspunktet, mens 3 og 9 pct. henholdsvis overnattede på natvarmestuer og på gaden.

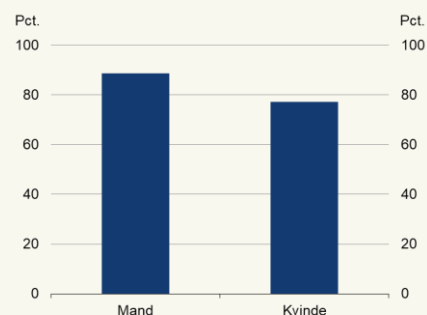
Se VIVEs rapport "Hjemløshed i Danmark 2019" for mere om hjemløsetællingen og hjemløshedssituationerne.

Langt størstedelen af alle hjemløse er mænd, og omkring en tredjedel er i alderen 18-29 år. Når der ses på, hvordan andelen af hjemløse med gæld til det offentlige varierer efter køn og alder, er det overordnede billede, at forskellene er små, og at det på tværs af alle grupper er størstedelen, der har gæld.

Mændene skylder lidt oftere penge til det offentlige end kvinderne. I 2018 havde 89 pct. af de hjemløse mænd og 77 pct. af de hjemløse kvinder offentlig gæld. Ses der på alder, er der heller ikke de store variationer, dog er andelen med gæld en smule lavere blandt hjemløse på 60 år og derover, hvor omkring 70 pct. havde gæld i 2018, mens tallet i de øvrige aldersgrupper var over 80 pct., jf. figur 6 og figur 7.

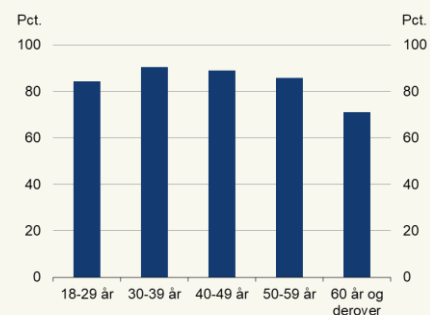
Figur 6

Andel hjemløse med gæld til det offentlige efter køn, 2018

Figur 7

Andel hjemløse med gæld til det offentlige efter alder, 2018

Anm.: Omfatter hjemløse personer på 18 år eller derover, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan findes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

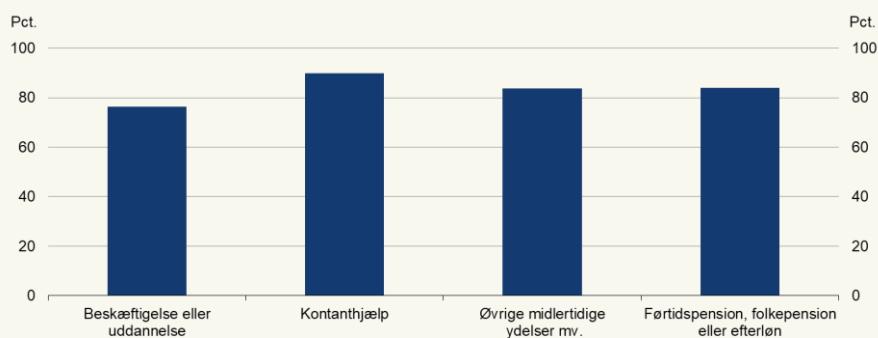
Hjemløse borgere har generelt lav tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed lav indkomst. Størstedelen modtager kontanthjælp eller andre midlertidige ydelser.

Hvis der ses på variationer i forhold til forsørgelsesgrundlag, ses der på tværs af forsørgelsesgrundlag, at det er langt størstedelen af de hjemløse, der har gæld. Andelen med gæld er

dog lidt lavere blandt hjemløse, som er i beskæftigelse eller under uddannelse, sammenlignet med hjemløse, der modtager kontanthjælp, øvrige midlertidige ydelser, førtidspension mv. Hvor det er 76 pct. blandt hjemløse i beskæftigelse eller uddannelse, der har gæld til det offentlige er det 84 pct. eller derover blandt hjemløse, der modtager kontanthjælp, øvrige midlertidige ydelser, førtidspension mv jf. figur 8.

Figur 8

Forsørgelsesgrundlaget blandt hjemløse fordelt efter, om de har gæld til det offentlige, 2018

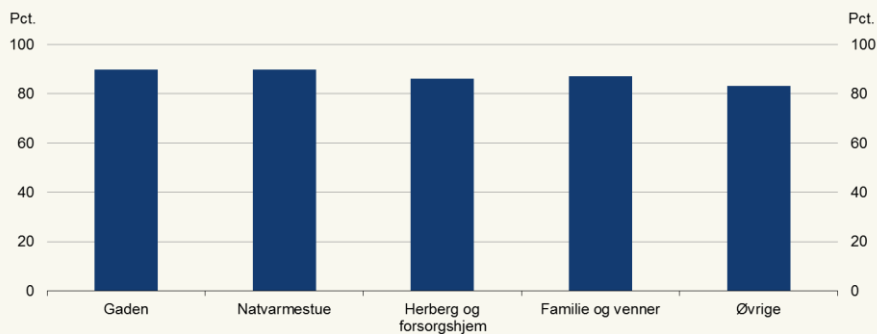
Anm.: Omfatter hjemløse personer på 18 år eller derover, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan findes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Forsørgelsesgrundlag er opgjort på baggrund af den primære indkomstkilde i 2018 (Socio13). Øvrige midlertidige ydelser mv. omfatter bl.a. dagpenge, sygedagpenge og barsel. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Hvis de hjemløse inddeles efter hjemløshedssituation, herunder om de overnatter på gaden eller bor midlertidigt hos familie og venner, er det også langt størstedelen, som har gæld til det offentlige, uanset hjemløshedssituation. På tværs af hjemløsesituationer er det således mellem 80 og 90 pct. af de hjemløse, der har gæld til det offentlige, jf. figur 9.

Figur 9

Hjemløse efter hjemløshedssituation og andelen, der har gæld til det offentlige, 2018

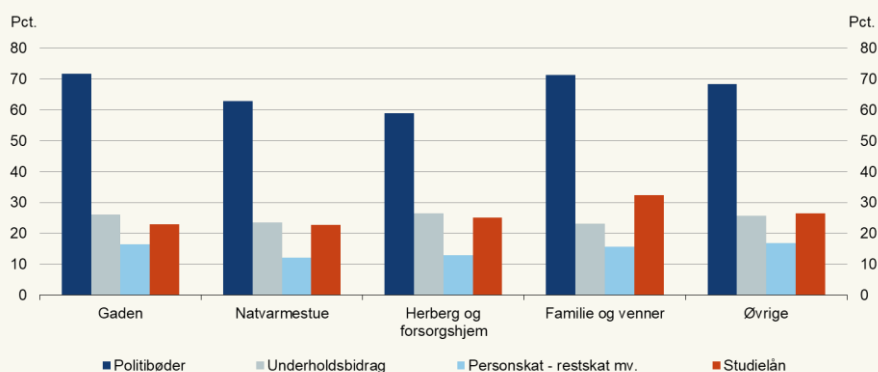

Anm.: Omfatter hjemløse personer på 18 år eller derover, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan findes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Ses der samlet på gruppen af hjemløse, er det oftest politibøder, underholdsbidrag, personskat og ubetalte studielån, som gælden til det offentlige udgøres af, ligesom det også er disse gældstyper, som beløbsmæssigt udgør størstedelen af gruppens samlede gæld.

Der er ikke store variationer på tværs af hjemløshedssituationerne, når der ses på, hvilke gældstyper gælden oftest udgøres af. Det er på tværs af alle hjemløshedssituationer oftest politibøder, de hjemløse skyldneres gæld udgøres af. Mellem 60 og 70 pct. af de hjemløses gæld til det offentlige er således politibøder, jf. figur 10.

Figur 10**Andel hjemløse skyldnere fordelt efter udvalgte gældstyper og hjemløshedssituation**

Anm.: Omfatter hjemløse på 18 år eller derover med gæld til det offentlige, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

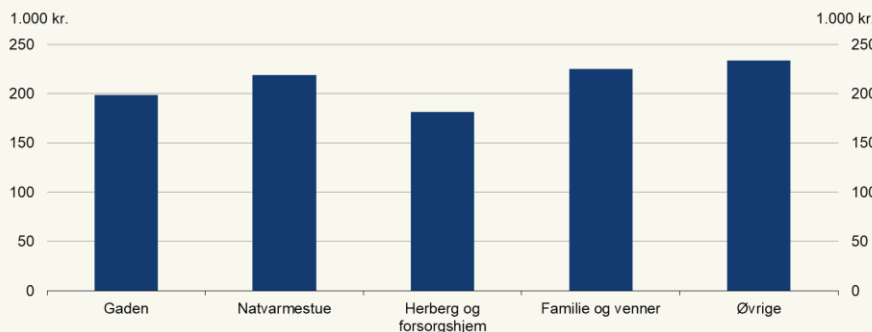
Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Personer, der bor midlertidigt hos familie og venner, har lidt oftere gæld i form af ubetalte studielån, hvilket gælder 32 pct. i gruppen, jf. figur 10. Det skal blandt andet ses i lyset af, at der er en overvægt af yngre personer under 30 år i denne gruppe.

Ses der på omfanget af gælden blandt skyldnere i de forskellige hjemløshedssituationer, er variationen lidt større, men billedet er fortsat, at der er stor gæld til det offentlige på tværs af alle hjemløshedssituationer. Den gennemsnitlige gæld til det offentlige ligger på mellem 180.000 og 235.000 kr. for hjemløse i de forskellige hjemløshedssituationer, jf. figur 11.

Figur 11

Gennemsnitsgæld blandt hjemløse skyldnere fordelt efter hjemløshedssituation, 2018 (2022-niveau)

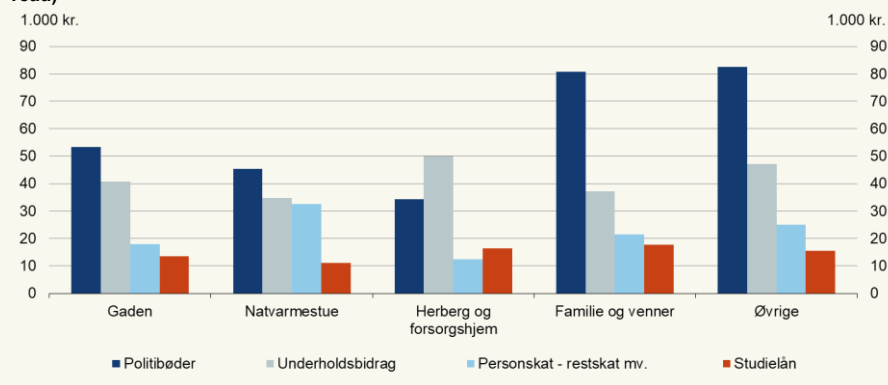
Anm.: Omfatter hjemløse på 18 år eller derover med gæld til det offentlige, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Når der ses på størrelsen af hjemløses gæld opdelt efter gældstyper, fremgår det, at personer, der henholdsvis bor midlertidigt hos familie og venner og er i øvrige hjemløshedssituationer, skylder markant mere i politibøder end andre hjemløse. De to grupper skylder i gennemsnit over 80.000 kr. i politibøder, mens personer i øvrige hjemløshedssituationer i gennemsnit skylder mellem ca. 35.000 og 55.000 kr. i politibøder, jf. figur 12.

Figur 12

Gennemsnitsgæld til det offentlige fordelt efter gældstype og hjemløshedssituation, 2018 (2022-niveau)

Anm.: Omfatter hjemløse på 18 år eller derover med gæld til det offentlige, der indgår i hjemløsetællingen 2019, og som kan genfindes i befolkningsregisteret ultimo 2018. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se mere om datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Overordnet viser analysen, at socialt udsatte og særligt hjemløse ofte har gæld til det offentlige, som de således skal håndtere sideløbende med de sociale problemer og psykiske vanskeligheder, de har. Gælden kan både være med til at forværre øvrige problemer, ligesom at gælden kan være et resultat af netop disse. Analysen peger således på et behov for, at der gives den rette hjælp og rådgivning til socialt udsatte, så de ikke ender i gældsspiralen, og så gælden ikke bliver en barriere for at kunne overkomme eventuelle øvrige sociale problemer eller psykiske vanskeligheder.

Litteratur

- Gældsstyrelsen (2021). "Regulering af gældsinddrivelsesbekendtgørelsens satser for 2022". [Regulering af gældsinddrivelsesbekendtgørelsens satser for 2022 - Skat.dk](#)
- Gældsstyrelsen (2020). "Danskernes gæld – Mønstre i gælden til det offentlige".
- Rådet For Socialt Udsatte (2014). "Gæld, gældsrådgivning og gældssanering for socialt udsatte".
- Social- og Indenrigsministeriet (2020): "Socialpolitisk Redegørelse 2019".

Bilag 1 Data om gæld og socialt udsatte voksne

Data om gæld til det offentlige

Gældsstyrelsen indsamler data om danskernes gæld til det offentlige. Data indeholder informationer om den enkelte danskers offentlige gælds størrelse, antal gældsposter, hvilke offentlige kreditorer gælden kan henføres til samt til hvilke gældsposter. Gæld til det offentlige kan i data henføres til fem overordnede kreditorer: Skatteforvaltningen, statsinstitutioner og Udbetaling Danmark, kommuner, andre offentlige virksomheder og udlandet.

Det skal bemærkes, at gælden er opgjort i forhold til hæftelse. Det betyder, at flere personer kan hæfte for den samme gæld. Det kan eksempelvis være ægtefæller, som blandt andet har mulighed for at overdrage fradrag mellem hinanden og dermed kan komme til at hæfte for den andens restskat. Det kan også være i situationer, hvor gælden er opstået omkring noget fælles ejet, eksempelvis en ejendom

Data fra Gældsstyrelsen dækker udelukkende gæld til det offentlige og ikke gæld til private kreditorer som for eksempel pengeinstitutter. Analysen siger derfor ikke noget om omfanget af socialt udsatte voksnes samlede gæld.

Data om socialt udsatte voksne

Socialt udsatte voksne er i denne analyse afgrænset til personer på 18 år eller derover, der har modtaget en eller flere sociale indsatser i 2018 eller indgår i VIVEs hjemløsetælling i 2019. De sociale indsatser omfatter ophold på et kvindekrisecenter (§ 109 i serviceloven), stofmisbrugsbehandling (§ 101 i serviceloven og § 142 i sundhedsloven), alkoholbehandling (§ 141 i sundhedsloven) eller en anden social ydelse, hvor målgruppen er personer med psykisk lidelse eller et særligt socialt problem (socialpædagogisk støtte mv.). Personer, der modtager en eller flere af de sociale indsatser, som netop er listet, er samlet i gruppen *Andre socialt udsatte*. Opgørelsen af hjemløse adskiller sig fra opgørelserne af de øvrige socialt udsatte grupper, idet den er baseret på en enkelt uge og ikke et helt kalenderår.

Nedenfor beskrives opgørelsen af de enkelte målgrupper nærmere.

Personer, der modtager socialpædagogisk støtte mv.

Gruppen omfatter personer med psykiske lidelser og/eller sociale problemer, som modtager en eller flere af en række ydelser efter serviceloven, herunder socialpædagogisk støtte (§ 85), botilbud til midlertidigt eller længerevarende ophold (§ 107 og § 108), aktivitets- og samværstilbud (§ 104), beskyttet beskæftigelse (§ 103) mv. Se Danmarks Statistiks *Statistikdokumentation for Ydelser til voksne med handicap og udsatte voksne* for yderligere om hvilke indsatser, der er omfattet.

Datagrundlaget er Danmarks Statistiks register 'Handicap og Udsatte (voksne)', som indeholder indberetninger fra 45 kommuner, der har godkendt data i perioden 2015-2019 ved offentliggørelse i 2020. Kommunerne er fordelt ud over hele landet og omfatter både store og små kommuner. Københavns kommune er dog ikke med. Den manglende fuldstændige kommunedækning betyder, at opgørelserne skal tages med forbehold. Danmarks Statistik har i september 2021 offentliggjort et opdateret datagrundlag.

Hjemløse og andre socialt udsattes gæld til det offentlige

Personer i stofmisbrugsbehandling

Omfatter personer, der er registreret i Danmarks Statistiks register 'Ventetider vedr. behandlingsgaranti for stofmisbrugere' (VBGS). Registeret er baseret på indberetninger fra kommunerne om personer i social stofmisbrugsbehandling efter servicelovens § 101 og lægelig stofmisbrugsbehandling efter sundhedslovens § 142.

Personer i anonym behandling indgår ikke i analysen, da der ikke findes centralt tilgængelige registeroplysninger om disse. Personer, der modtager behandling ved kriminalforsorgen, indgår desuden heller ikke.

Personer i stofmisbrugsbehandling er opgjort på baggrund af de 72 kommuner, der har godkendt deres indberetninger i perioden 2016-2019 og som har fuldt dækkende data for 2019 ved offentliggørelse af statistikken i 2020.

Personer i alkoholbehandling

Omfatter personer, der har været i offentligt finansieret alkoholbehandling. Oplysninger om alkoholbehandling stammer fra Sundhedsdatastyrelsens Nationale Alkoholbehandlingsregister (NAB). Personer i anonym behandling tildeles et fiktivt klientnummer i registret. Det er derfor ikke muligt at se, om personer i anonym behandling har gæld til det offentlige. Derfor indgår personer i anonym behandling ikke i analysen.

Kvinder med ophold på kvindekrisecenter

Omfatter kvinder, der har taget ophold på et kvindekrisecenter i året. Kvindekrisecentre henvender sig til kvinder, som er udsat for vold, trusler om vold eller lignende krise i deres familie- og samlivsforhold. Kvinder har mulighed for at tage anonymt ophold, hvilket omkring 8 pct. af kvinderne gjorde i 2018. Kvinder med anonyme ophold indgår ikke i analysen, da det ikke er muligt at koble data om disse kvinder med data om gæld.

Hjemløse

Oplysninger om hjemløse er baseret på VIVEs hjemløsetælling i 2019. Kortlægningen finder sted i uge 6, og hvis en person er berørt af hjemløshed i ugen, tælles personen med. Selve tællingen foretages ved, at sociale tilbud og lokale myndigheder udfylder et spørgeskema for hver person, de har haft kendskab til, som befinder sig i en hjemløshedssituation. En person, der overnatter midlertidigt hos familie, venner eller bekendte, eller som bor på hotel, vil derfor kun indgå i opgørelsen, såfremt et socialt tilbud eller en anden lokal myndighed er bekendt med det og vurderer, at det skyldes hjemløshed. Nogle grupper medregnes ikke, fx unge, der flytter til en anden by for at studere.

Der er en række udfordringer forbundet med at kortlægge og opgøre antallet af hjemløse personer, hvorfor omfanget af hjemløse, må anses for at være undervurderet.

Bilag 2. Gennemsnitsgæld efter gældstype

Tabel 2

Gennemsnitsgæld til det offentlige efter målgruppe og gældstype, 2018 (2022-niveau)

	Hjemløse	Stofmis- brugs- behandling	Alkohol- behandling	Kvindekri- secenter	Socialpæ- dagogisk støtte mv.	Befolknin- gen
Statsinstitutioner og Udbetaling Danmark:						
Politibøder	51.500	31.100	12.000	2.300	7.700	2.200
Studielån	13.900	9.300	6.200	11.300	5.700	1.500
Underholdsbidrag	38.300	21.300	25.100	6.000	9.800	2.500
Øvrige statslige krav	7.200	3.700	1.400	2.500	1.200	400
Skatteforvaltningen:						
A-skat	2.200	1.300	1.200	700	800	700
Moms	9.300	4.200	13.800	2.100	1.700	2.600
Personskat - B-skat	3.600	2.500	3.800	1.200	700	1.700
Personskat - restskat mv.	16.200	8.700	12.300	1.700	3.100	4.500
Vægtafgift	1.700	1.200	1.000	700	500	400
Øvrige skatte- og afgiftskrav	3.600	1.400	2.100	300	900	900
Kommuner:						
Boligstøtte	2.800	2.000	1.200	1.800	1.100	200
Daginstitution mv.	100	100	200	900	100	100
Ejendomsskat mv.	0	0	0	0	0	0
Kontanthjælp mv.	5.000	2.500	2.200	2.700	1.000	300
Øvrige kommunale krav	5.700	2.300	1.500	2.400	1.500	200

Anm.: Omfatter personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregisteret ultimo 2018. Der er afrundet til nærmeste 100 kr. Gæld på under 50 kr. vil dermed fremstå som 0 kr. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.

Tabel 2 (fortsat)

Gennemsnitsgæld til det offentlige efter målgruppe og gældstype, 2018 (2022-niveau)

	Hjemløse	Stofmis- brugs- behandling	Alkohol- behandling	Kvindikri- secenter	Socialpæ- dagogisk støtte mv.	Befolknin- gen
Andre offentlige virksomheder:						
Forsyningselskaber	200	200	200	300	100	100
Kontrolafgifter	5.100	2.400	700	800	800	100
Licensgæld fra DR	1.400	1.700	1.400	800	800	200
Øvrige offentlige krav	400	200	300	200	100	100
Flere kreditorer:						
Civilretlige krav	1.700	1.000	600	600	800	100
Gebyr, retsafgift mv.	2.200	1.300	900	1.100	600	200
Opkrævningsrente	6.400	2.800	4.800	1.300	1.600	1.700
Parkeringsafgift	300	200	100	100	0	0

Anm.: Omfatter personer på 18 år eller derover, som indgår i befolkningsregisteret ultimo 2018. Der er afrundet til nærmeste 100 kr. Gæld på under 50 kr. vil dermed fremstå som 0 kr. Der er omregnet til 2022-niveau med udgangspunkt i udviklingen i BNP, og der er derfor en vis usikkerhed ift. faktisk gæld i 2022. Se i øvrigt anmærkning til figur 1 og mere om afgrænsning og datagrundlag i bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på data fra Gældsstyrelsen, VIVEs hjemløsetælling 2019 og Danmarks Statistiks registerdata.